

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Boerenkrijgpark (Berlare, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2018A188

Januari – Februari 2018

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	6
1.1 Beschrijvend gedeelte	6
1.1.1 Administratieve gegevens	6
1.2 Onderzoeksopdracht	8
1.2.1 Onderzoekskader	8
1.2.2 Juridische context	8
1.2.3 Randvoorwaarden	8
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	10
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	16
1.2.6.1 Methode	16
1.2.6.2 Fysisch geografische situatie	16
1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen	16
1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader	16
1.2.6.5 Verstoringshistoriek	17
1.3 Assessmentrapport	18
1.3.1 Ruimtelijke situering	18
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	19
1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)	20
1.3.2.2 Geologie	21
1.3.2.2.1 Tertiair	21
1.3.2.2.2 Quartair	23
1.3.2.3 Bodem	24
1.3.2.3.1 Bodemtypes	24
1.3.2.3.2 Bodemerosie	25
1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop	26
1.3.2.5 Hydrografie	29
1.3.3 Gekende archeologische waarden	30
1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek	30
1.3.3.1.1 Historische achtergrond	30
1.3.3.1.2 Historische kaarten	31
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen	33
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden	36
1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader	40

1.4	Synthese	42
1.4.1.1	<i>Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed</i>	<i>42</i>
Deel 2:	Bibliografie.....	43
Deel 3:	Bijlagen.....	44

FIGURENLIJST (2018A188)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	7
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....	7
Figuur 3: Geplande afbraakwerken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 4: Legende horende bij bovenstaande figuur.	14
Figuur 5: Geplande werken, geplot op afbraakwerken, weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	15
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	18
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	20
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	22
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	24
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2018 (Bron: Geopunt).	25
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	26
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen, detail (Bron: Geopunt).	27
Figuur 14: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (Bron: Geopunt).	28
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	29
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	33
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).	36

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal).	41
--	----

TABELLENLIJST (2018A188)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	6
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	19

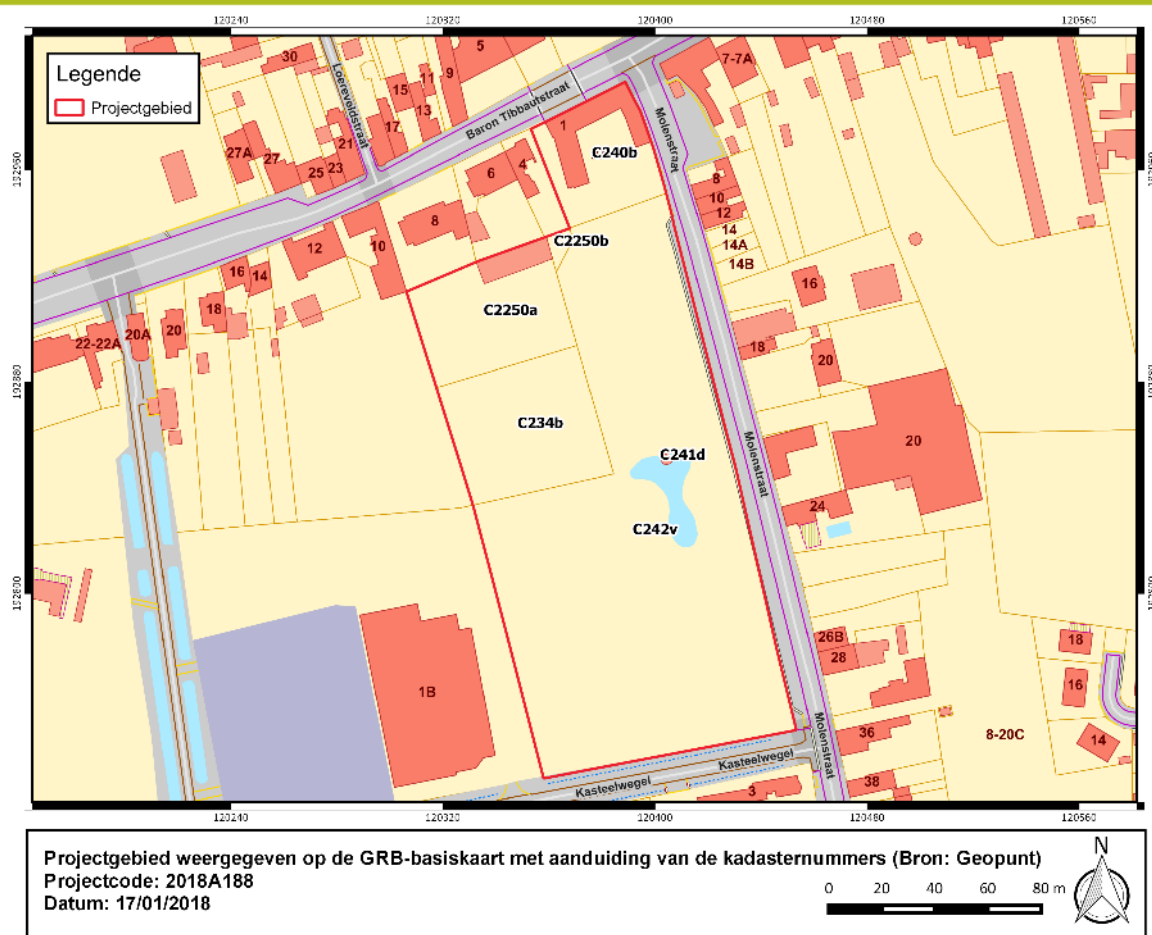
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

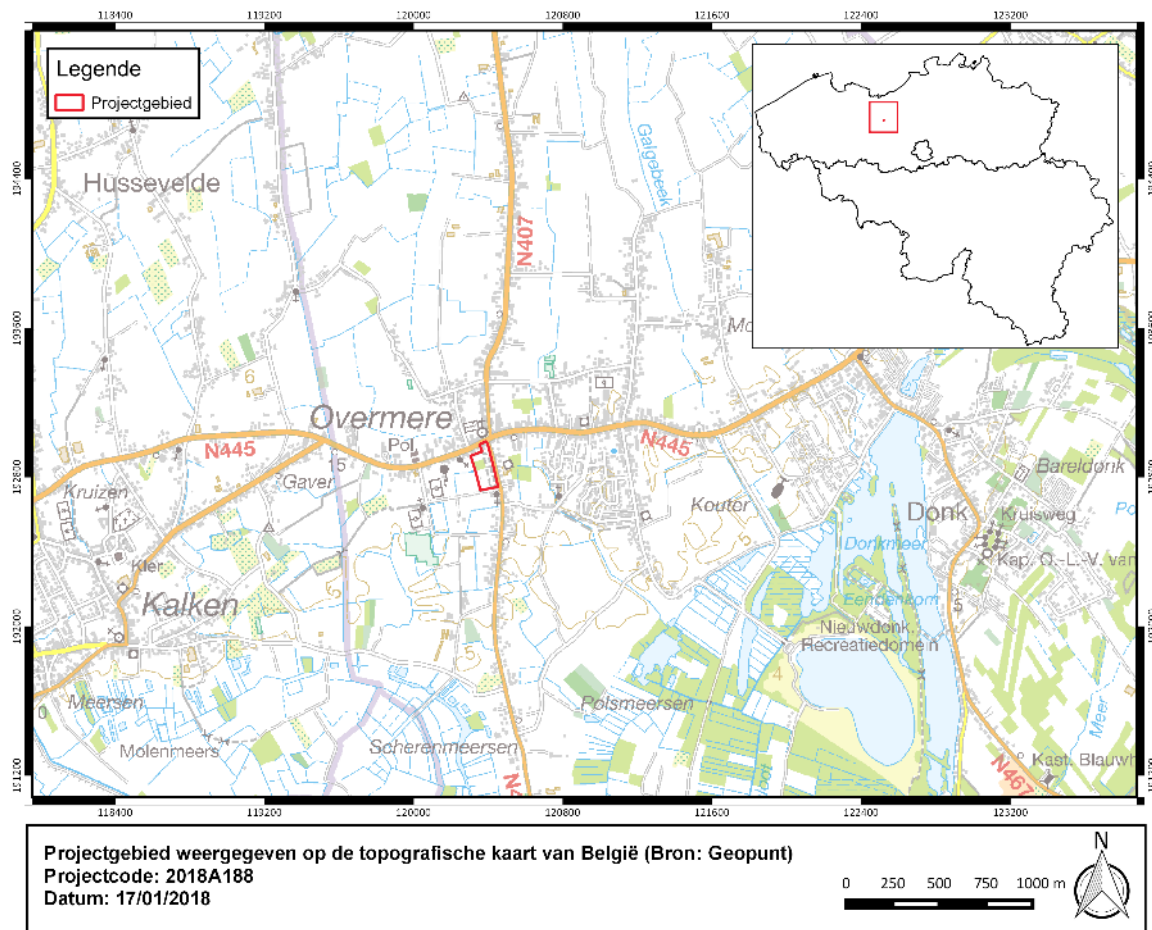
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Berlare
	Deelgemeente	Overmere
	Postcode	9290
	Adres	Baron Tibbautstraat 1 9290 Berlare
	Toponiem	Boerenkrijgpark
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 120165 Y _{min} = 192721 X _{max} = 120581 Y _{max} = 193010
b) Het kadaasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Berlare, Afdeling 3, Sectie C, nr's: 240b, 2250b, 2250a, 234b, 241d, 242v	
	Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande heraanleg van een park. Het projectgebied wordt in deze studie Boerenkrijgpark Berlare genoemd. Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Boerenkrijgpark Berlare. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan deels in een zone bestemd als parkgebied en deels als woongebied. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt en noch binnen een archeologische site. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 2,17 ha; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Boerenkrijgpark Berlare werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De totale oppervlakte van het onderzoeksterrein bedraagt 2,17 hectare

De uit te voeren werken kaderen in het in opmaak zijnde beheerplan *Oud Gemeentehuis en Boerenkrijgpark*, in opdracht van gemeente Berlare. Er wordt bovenal gestreefd naar een opwaardering van een waardevolle erfgoedsite, die beantwoordt aan zowel het consolideren van de erfgoedwaarden als het optimaliseren van de plek. Vanuit cultuurhistorisch oogpunt worden de vormtaal van de overgebleven landschappelijke stijl, daterend van de aanlegperiode in het begin van de 20ste eeuw, en de overgebleven erfgoedelementen binnen het Boerenkrijgpark als kader genomen. Archiefonderzoek, iconografische bronnen (zoals het schilderij, zie verder) en studie van verschillende historische kaarten tonen de evolutie van lusttuin tot openbaar park, in relatie met de verstedelijkende omgeving. De grotere landschappelijke structuren zoals de grachten, paden en de open ruimtes zijn doorheen de tijd grotendeels onveranderd en vormen daarom de basis voor de toekomstige inrichting, herwaardering en beheer van het park.

Zie bijlage 1 – Beheerplan

Het Boerenkrijgpark bezit vandaag een hoge recreatieve gebruikswaarde. Om te voldoen aan de noden van vandaag krijgt naast de cultuurhistorische en ecologische context ook de sociaal-recreatieve context de nodige aandacht.

Algemene beschrijving van de geplande werken

a. Inkomplein

De parkeerstrook aan het oude gemeentehuis vormt een visuele en fysieke barrière tussen de erekoer met leilindes enerzijds en het park in landschappelijke stijl anderzijds. Het parkgedeelte was in het verleden steeds verbonden met het gebouw, hetzij als lusthof of als park. De voornaamste werken in dit parkgedeelte zijn gericht op het verplaatsen van de parkeerzone naar de parkrand, met in totaal 4 parkeerplaatsen van 3 op 6 meter (mindervaliden). Deze parkeerplaatsen worden aan weerszijden van de inrit voorzien in waterdoorlatende gebonden halfverharding. De vrijgekomen ruimte wordt opnieuw ingericht als grasveld, waardoor de ruimtelijke en fysieke verbinding wordt geoptimaliseerd.

Dit parkeergebeuren krijgt door middel van hagen een groene omkadering en wordt op die manier maximaal in de groene parkrand geïntegreerd. De dubbele haag bestaat uit een binnenste haag van ca. 150cm hoog en een buitenste van ca. 300cm hoog. De twee nabij groeiende bomen worden behouden en eveneens geïntegreerd. Bij grondwerken in functie van de aanleg wordt omzichtig te werk gegaan om deze zo min mogelijk te beschadigen.

De bestaande verhardingen in kasseien worden grotendeels behouden en daar waar nodig hersteld. Hierbij worden de oorspronkelijk materialen behouden en hergebruikt. Toegang voor diensten en brandweer blijft mogelijk. Waar de verharding versmalt worden grasdallen voorzien in functie van brandweer en logistiek.

Op de erekoer, tussen de zijvleugels van het oud gemeentehuis, wordt een waterbassin voorzien, dat via een overloop verbinding maakt naar een ondiepe greppel (ca. 30cm diep). Deze waterlijn wordt in het verlengde doorgetrokken tot aan de vijver en is geïnspireerd op een van de schilderijen binnen het oud gemeentehuis, waarop het voormalige lusthof is afgebeeld. De greppel dient als opvangbekken op piekmomenten. Het is niet de bedoeling dat er constant water wordt vastgehouden.

De bassinconstructie bestaat uit een betonnen rand met een opstand van 45cm (zithoogte). Aan de buitenzijde wordt een rand in lava voorzien. Op het niveau van het waterpeil worden metaalplaatjes geplaatst in een grillig patroon dat verwijst naar de woelige periode van de Boerenkrijg, wat wordt weerspiegeld in de beweging van water. Via persleidingen en richtbare sproeiers krijgt het water een derde dimensie. Bij de inplanting van dit nieuwe element worden de nabij groeiende bomen opnieuw maximaal gespaard van mogelijke schade aan takken, stam en wortels tijdens werkzaamheden.

b. Gracht en vijver

De bestaande vijver is vandaag niet meer verbonden met de gracht aan de westzijde (bosrand) en is net als de gracht grotendeels verland. De werken aan de gracht en vijver omvatten dan ook het opnieuw verbinden van de twee en het machinaal ruimen ervan. De huidige vorm van de vijver wordt hersteld op basis van cartografisch en iconografisch bronmateriaal, waarop duidelijk te zien is dat het een ovaalvormige vijver betrof. De oude beschoeiingspalen in deze vorm zijn grotendeels nog te zien. De vijver wordt in deze vorm hersteld en opnieuw betuind met duurzame hardhouten materialen. Het paviljoentje wordt maximaal in stand gehouden en geïntegreerd.

Aan de oostzijde mondt de waterlijn, vertrekkende vanuit het inkomplein, uit in de vijver. Deze lijn symboliseert de vroegere perceelsgracht aan de Molenstraat. De waterlijn bestaat uit ondiepe greppels en worden onderbroken in de omgeving van waardevolle bomen. Ze dienen opnieuw tot ontwatering van de site op piekmomenten en zullen niet constant onder water staan. Door middel van drainagebuizen die hierop aansluiten wordt het grasveld gedraineerd zodat de huidige waterproblematiek op het terrein verdwijnt.

c. Parkpaden

Een van de dringendste werken voor het Boerenkrijgpark is de heraanleg van de parkpaden. Deze worden op basis van cartografisch bronmateriaal opnieuw aangelegd volgens de principes van de landschappelijke stijl.

De parkpaden doorkruisen het ganse park en verbinden de verschillende toegangen en omliggende functies met elkaar. Deze paden dienen steeds toegankelijk te zijn voor wandelaars en personen met een beperking. De breedte van de paden is 150cm. Het materiaal bestaat uit een gebonden en waterdoorlatende halfverharding. De paden worden afgeboord met een stalen of kunststof afboording. In functie van oppervlakkige boomwortels kan hiervan afgeweken worden indien nodig en worden paden voorzien in verstevigd gazon.

d. Evenementenplein

Het terrein aan de zuidwestzijde van het Boerenkrijgpark wordt ingericht als groen evenementenplein. De bestaande verharde sportvelden worden gesupprimeerd. Het petanqueveld wordt verplaatst in zuidwestelijke richting, dicht bij de parktoegang om ongewenst autoverkeer te vermijden. Rondom het petanqueveld wordt een lage berm opgericht (hoogte 150cm) met flauwe taluds naar buiten toe. Het overige plein wordt ingericht als polyvalent grasplein. De randen van het grasveld kennen een kruidachtig en extensief gemaaid karakter om de gelaagdheid en de ecologische waarde te verhogen.

Aan de noordzijde van deze parkruimte worden enkele speelheuvels opgericht en ingericht voor avontuurlijk spelen. Deze locatie sluit aan op het speelbos aan de noordzijde en de sport- en

spelinfrastructuur aan de sporthal. De inrichting van dit speelterrein met speeltoestellen zal in eigen beheer gebeuren en maakt geen onderdeel uit van deze vergunningsaanvraag.

Rondom en doorheen dit evenementenplein worden verschillende parkbomen aangeplant, bestaande uit typerende soorten, zoals reeds aanwezig in het Boerenkrijgpark, zoals bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea'), zilversdoorn (*Acer saccharinum*), tulpenboom (*Liriodendron tulipefera*), linde (*Tilia* ssp.), tamme kastanje (*Castanea sativa*). Aanvullende soorten zijn onder andere zomereik (*Quercus robur*), rode eik (*Quercus coccinea*), Hongaarse eik (*Quercus frainetto*), moseik (*Quercus cerris*), suikeresdoorn (*Acer saccharum*) en zwarte tupeloboom (*Nyssa sylvatica*).

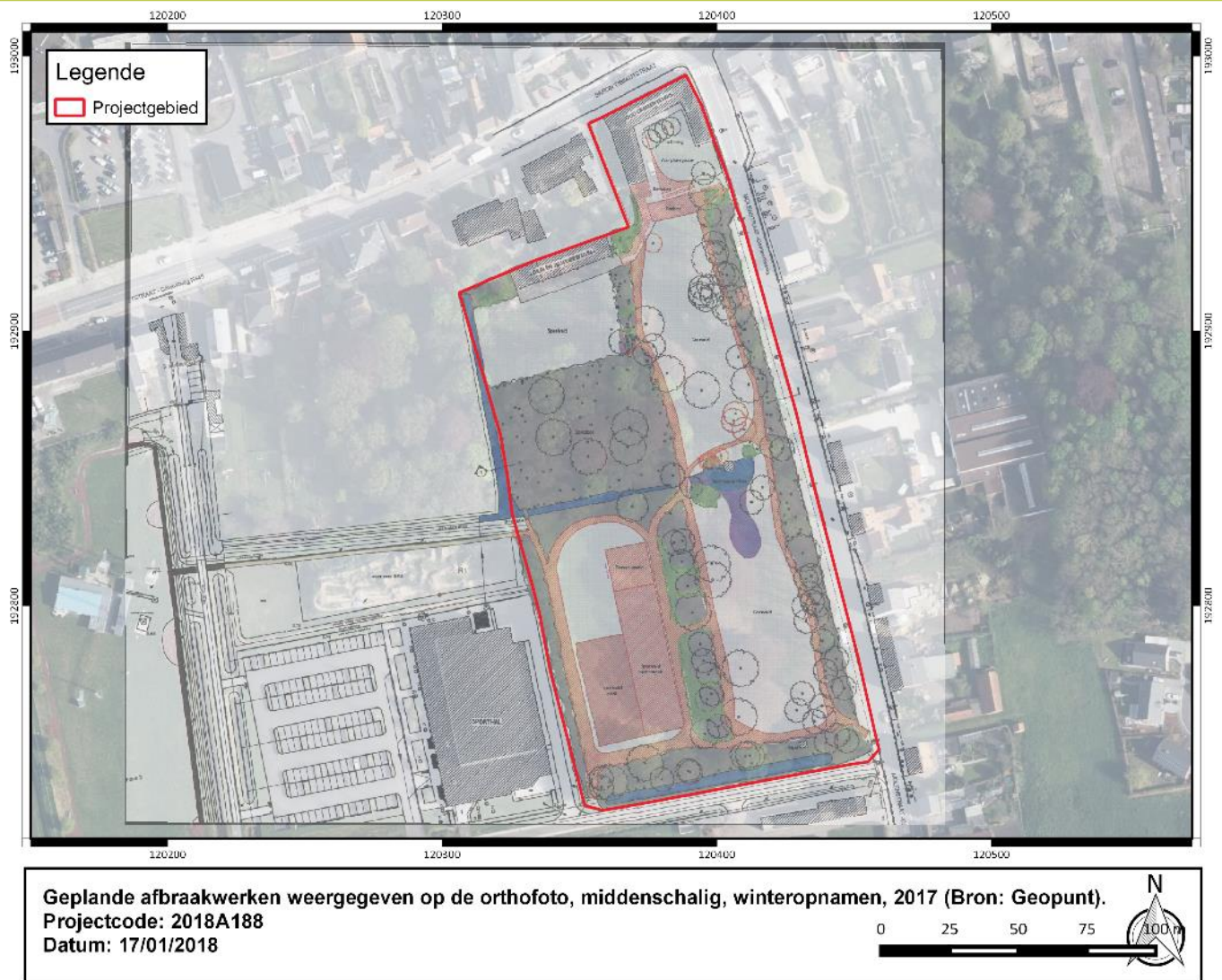
e. Beplanting

De rooiwerken beperken zich tot 8 bomen nabij de vijver en de minder vitale notelaar (Ø20cm) aan de huidige parkeerstrook. De te rooien bomen aan de vijver bestaan uit spontaan opgeschoten esdoorns (*Acer pseudoplatanus*, Ø15-25cm, 1 exemplaar Ø60cm). Ook de bamboe aan de vijverrand wordt geroid. Overige rooiwerken gebeuren in functie van de aanleg van de parkpaden, verjonging van de parkranden en het verhogen van de doorwaadbaarheid van het park. Waardevolle bomen en onderbegroeiing worden gevrijwaard.

De groene parkranden worden verder aangevuld met typische heesterssoorten, waaronder groenblijvende rododendrons, welke vandaag ook nog aanwezig is in het park. Verder aanvullingen gebeuren met gepaste soorten, zoals schijnhulst (*Osmanthus x burkwoodii*, *Osmanthus heterolepis*), hulst (*Ilex aquifolium*), kardinaalsmuts (*Euonymus alatus*) en inheems bosgoed. De bosranden en randen van de graslanden kennen in hoofdzaak een extensief gemaaid karakter en worden ingezaaid met zuiver inheemse soorten.

Afbraakwerken

De afbraakwerken omvatten de opbraak van de bestaande verhardingen (incl. afvoer) over een oppervlakte van 4710 m², het dempen van de vijver over een oppervlakte van ca. 320 m² en het rooien van een deel van de beplanting.

Figuur 3: Geplande afbraakwerken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

BEPLANTING	
	Bestaande bomen
	Te rooien bomen
	Grasland/gazon (intensief)
	Groenmassieven/heesters
VERHARDINGEN	
	Paden in halfverharding
	Verharding kasseien
	Verharding betonstraatstenen
	Verharding asfalt
	Zand/petanquebanen
CONSTRUCTIES	
	Bestaande gebouwen
DIVERSE	
	Terreingrens
	Vijver/grachten
OPBRAAK-/ROOIWERKEN	
	Opbreken verhardingen
	Opbreken constructies
	Rooien beplantingen

Figuur 4: Legende horende bij bovenstaande figuur.

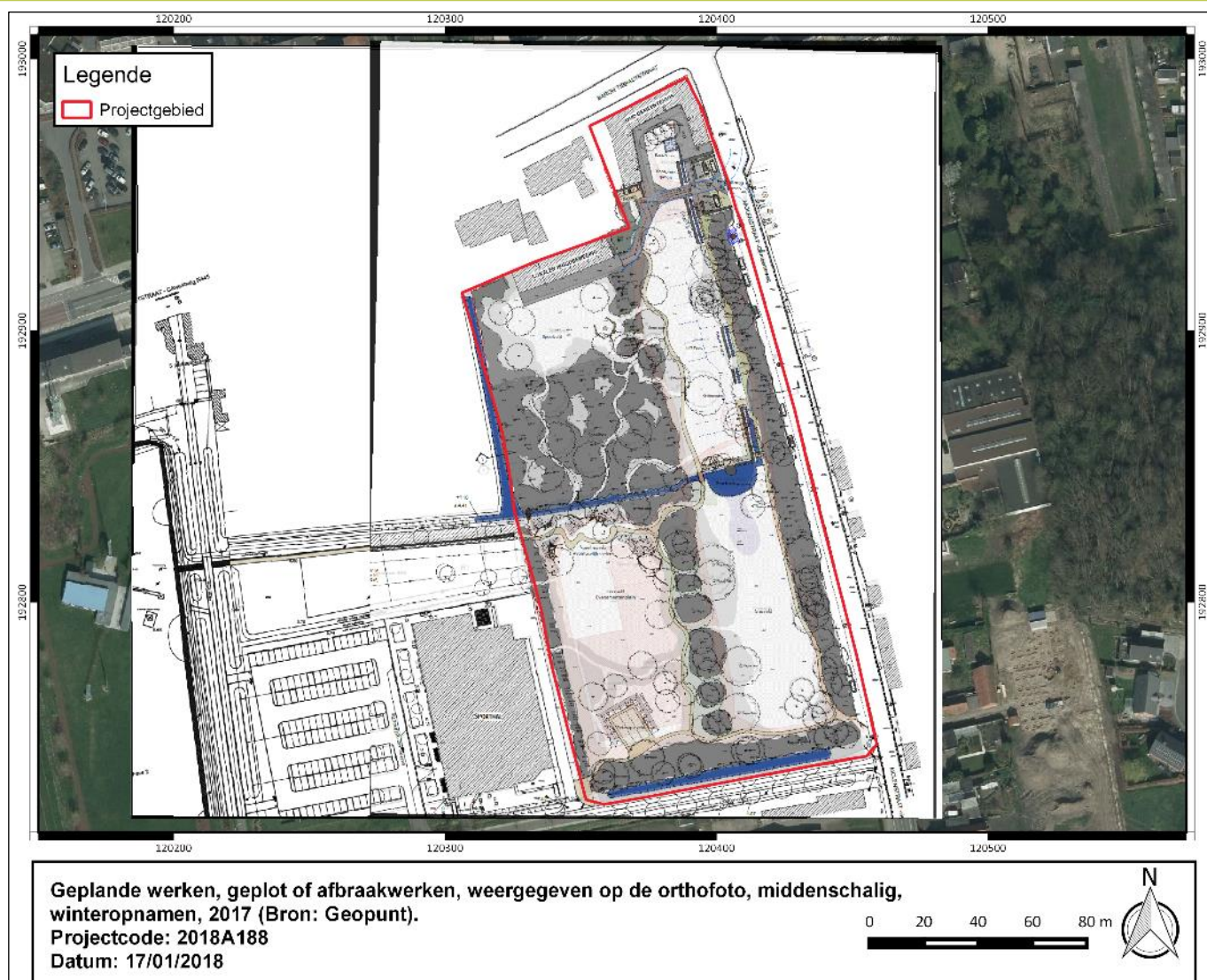
Geplande ontwikkeling

Na voornoemde afbraakwerken plant de opdrachtgever o.a. de inrichting van een nieuw wandelpad, aanleg van een evenementenweide, aanleg van een petanqueveld, uitbreiding van het grachtenstelsel en inzaaien van nieuwe beplantingen. Deze ingrepen situeren zich deels ter hoogte van de geplande afbraakwerken.

De verschillende ingrepen betreffen:

- Parkpaden (max. 30cm): 1011m²
- Erekoer oud gemeentehuis (heraanleg kasseien/terraszone, max. 40cm): 580m²
- Nieuw petanqueplein (max. 30cm): 108m²
- Zandbakken (50cm): 77m²
- Slibruiming gracht en vijver tot op minerale bodem: 504m²
- Verbinding gracht en vijver (tot op minerale bodem): 20m²
- Uitgraving greppels langs haag (30-50cm): 40m²
- Nieuwe bomen (plantput 80x80cm): 25st
- Ploffen van bodem tussen erekoer en vijver (ploegzool): ca. 725m²

Totale geplande werken in totaal ca. 3065 m² + planten 25 bomen;

Figuur 5: Geplande werken, geplot op afbraakwerken, weergegeven op de orthofoto, middenschalgig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden. Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

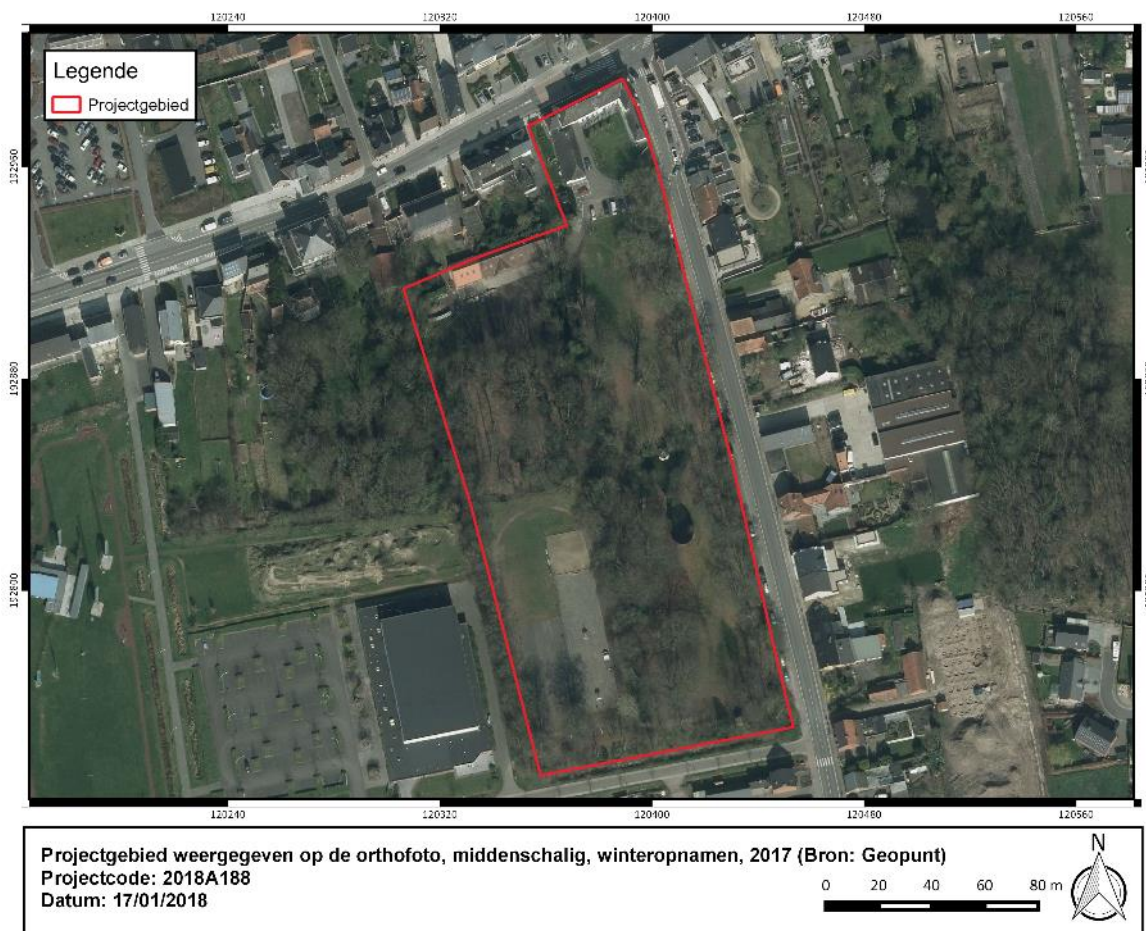
1.3 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

Het Boerenkrijgpark is gelegen te Overmere, deelgemeente van Berlare, in de provincie Oost-Vlaanderen. Het onderzoeksterrein situeert zich op de kruising van de Baron Tibbautstraat aan de noordzijde en de Molenstraat aan de oostzijde. Het zuiden van het terrein wordt begrensd door de Kasteelwegel, de westzijde van het park sluit aan op de infrastructuur van de sporthal.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

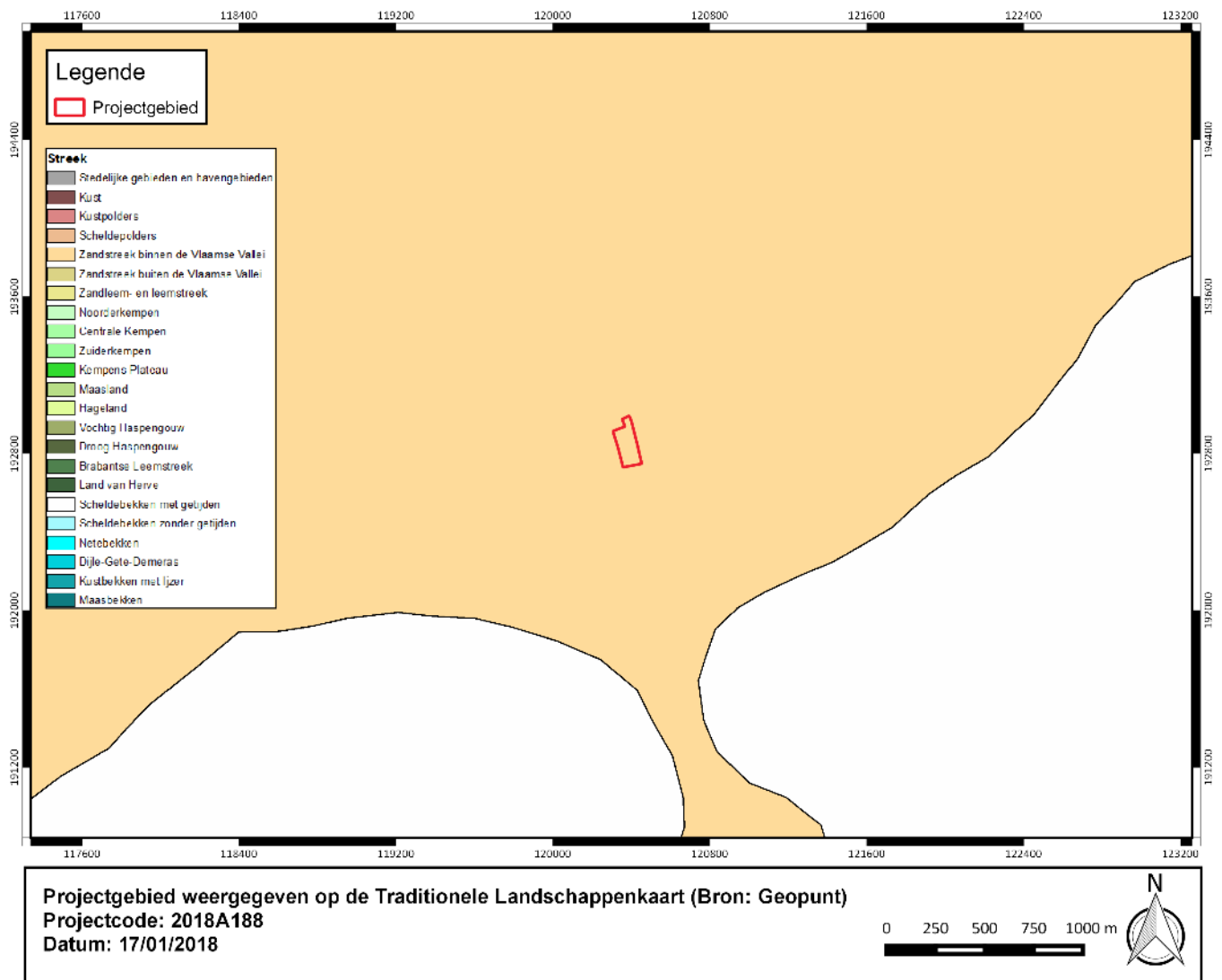
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Zandstreek binnen de Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Vlierzele (Fm. Gentbrugge), Formatie van Lede
Quartair	Type 3: fluviatiele afzetting/eolische afzetting
Bodemtypes	OB, OT, Zch
Potentiële bodemerosie	Verwaarloosbaar
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Hoogte ca. 6 m TAW
Hydrografie	Beneden-Scheldebekken (deelbekken: Scheldeland) Waterlopen: Molenbeek, Quintenbatenbeek, Bellebeek

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het plangebied situeert zich binnen de zandstreek binnen de Vlaamse vallei.

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

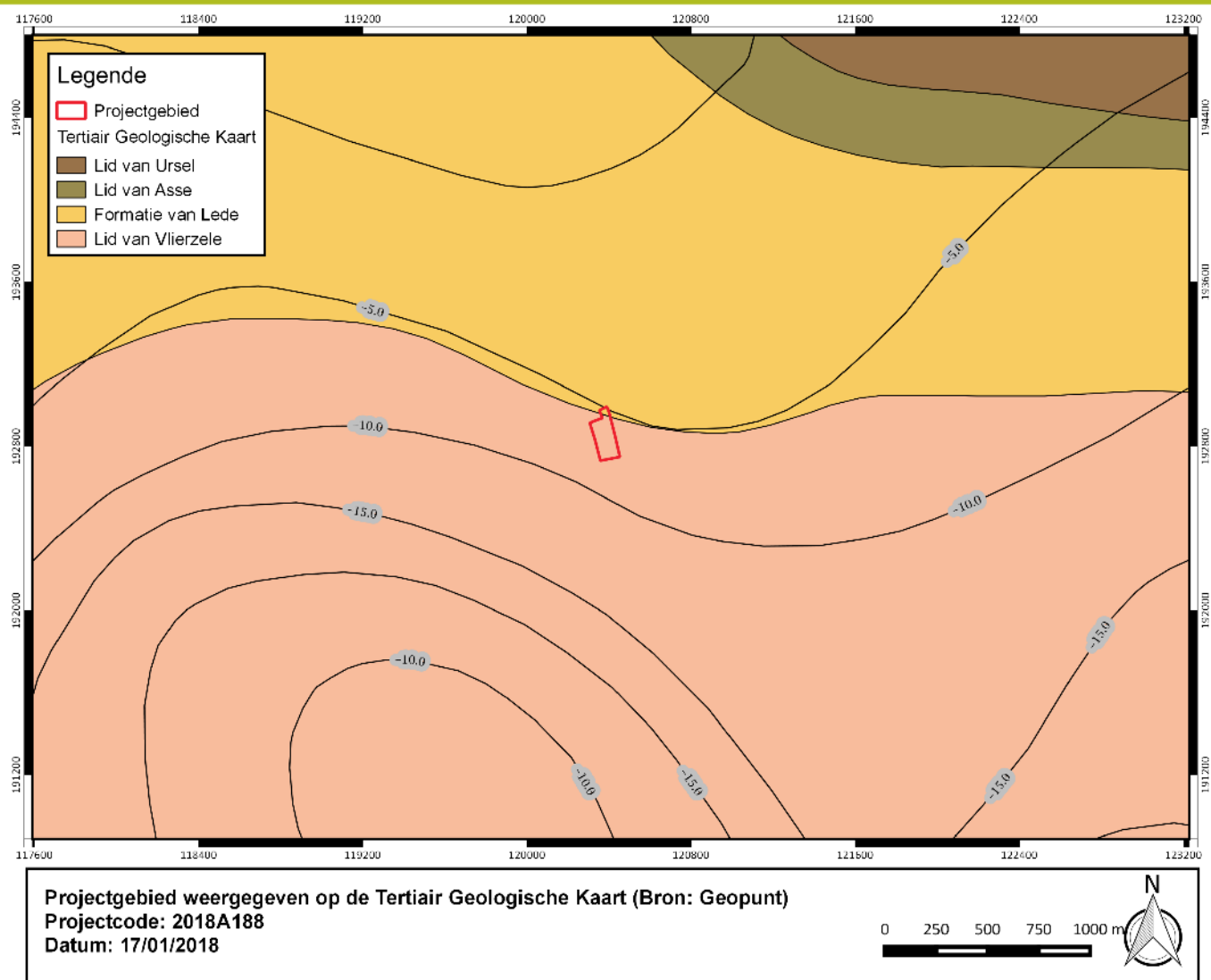
1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

Het projectgebied bevindt zich in het **Lid van Vlierzele** (Formatie van Gentbrugge) en in de **Formatie van Lede**. De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleiïge siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.

Het **Lid van Vlierzele** is een groen tot grijsgroen fijn zand dat een duidelijke horizontale of kruisgewijze gelaagdheid vertoont aan de top. Soms is het ook homogeen met veel tubulaties door bioturbatie. Deze zanden werden afgezet in een epicontinentale zee. Naar onder toe gaat het meestal over in een homogeen kleiïg zeer fijn zand met kleilenzen. Bovenaan kunnen ook gedifferentieerde kleilagen voorkomen met humeuze intercalaties. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor en werden vroeger plaatselijk aangewend als bouwsteen.

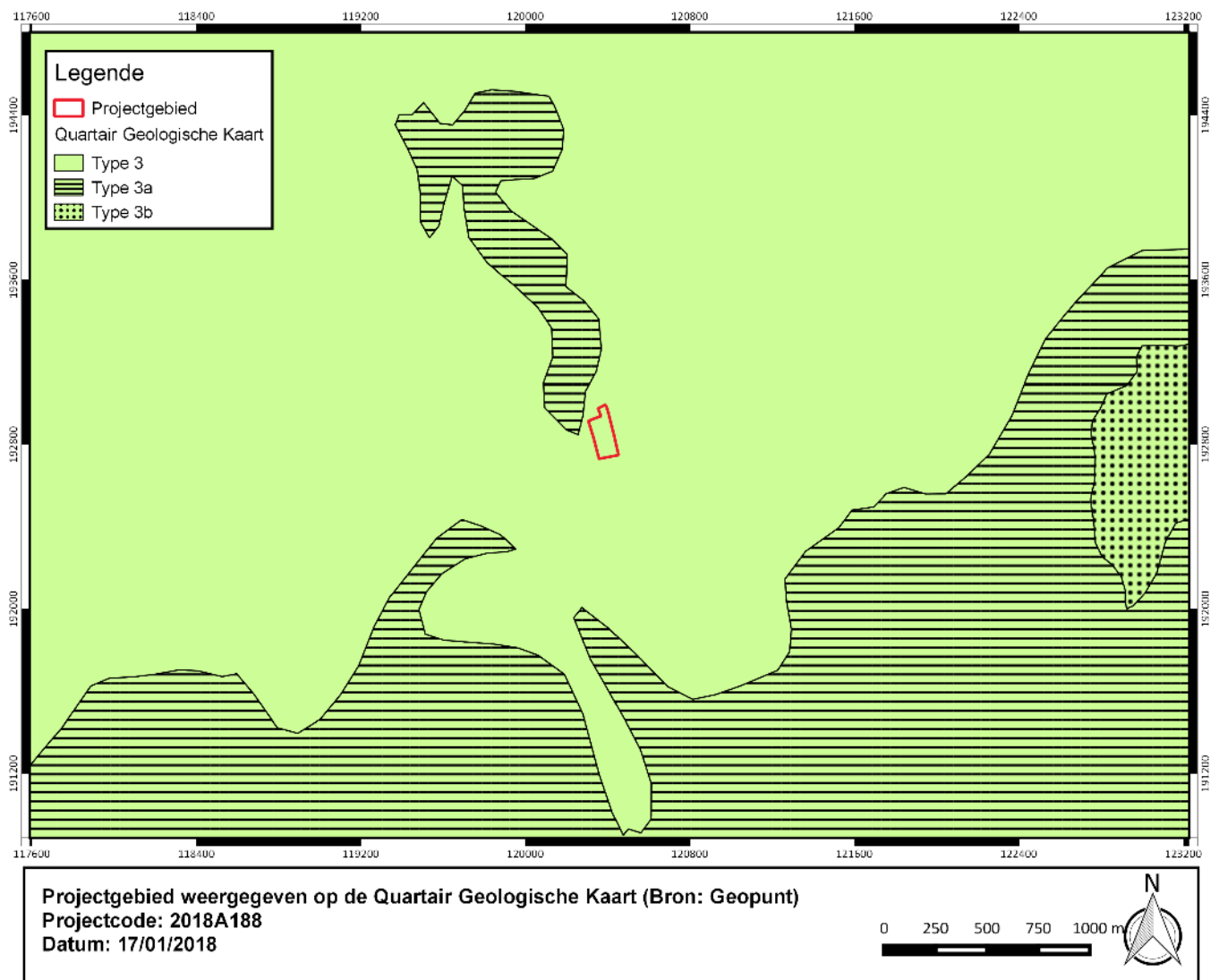
De **Formatie van Lede** bestaat uit ondiep-mariene zandige sedimenten en komt voor in het noorden van Oost-Vlaanderen en Brabant en in het grootste deel van Antwerpen. De formatie is opgebouwd uit kalk- en glauconiethoudend fijn zand afgezet in een kalm, kustnabij milieu met stroming vanuit de oostkust van Groot-Brittannië. De formatie is meestal ontkalkt naar het zuiden toe en er kunnen ijzeroxidecrocetries voorkomen. De basis bestaat uit een grindlaagje met herwerkte fragmenten uit onderliggende afzettingen, herwerkte schelpen en Nummulites laevigatus. Indien de formatie niet verweerd is kan deze makkelijk herkend worden door de aanwezigheid van Nummulites variolarius. De formatie bevat tevens drie banken zandige kalksteen of kalkzandsteen en zijn ontstaan op niveaus die oorspronkelijk een aanrijking hebben van biogeen materiaal. Deze aanrijking komt door accumulatie van schelpfragmenten afgezet onder invloed van stormen (tempestieten) bij sporadische zeespiegeldalingen. De zandsteenbanken werden intensief ontgonnen als bouwsteen (Balegemse Steen).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

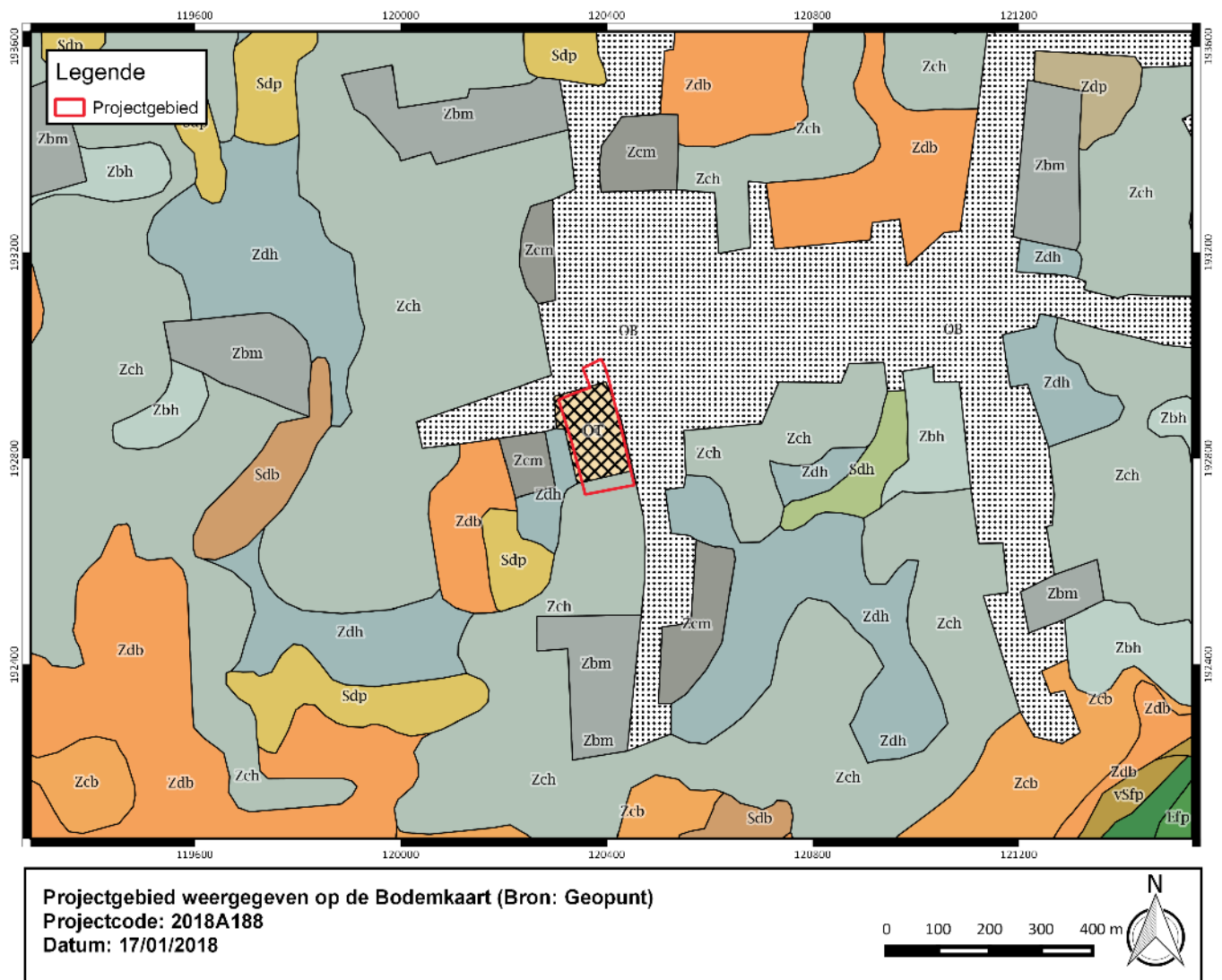
1.3.2.3 Bodem

1.3.2.3.1 Bodemtypes

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Het bodemtype **OT** is een sterk vergraven grond waarbij de natuurlijk aanwezige bodem volledig verstoord kan zijn.

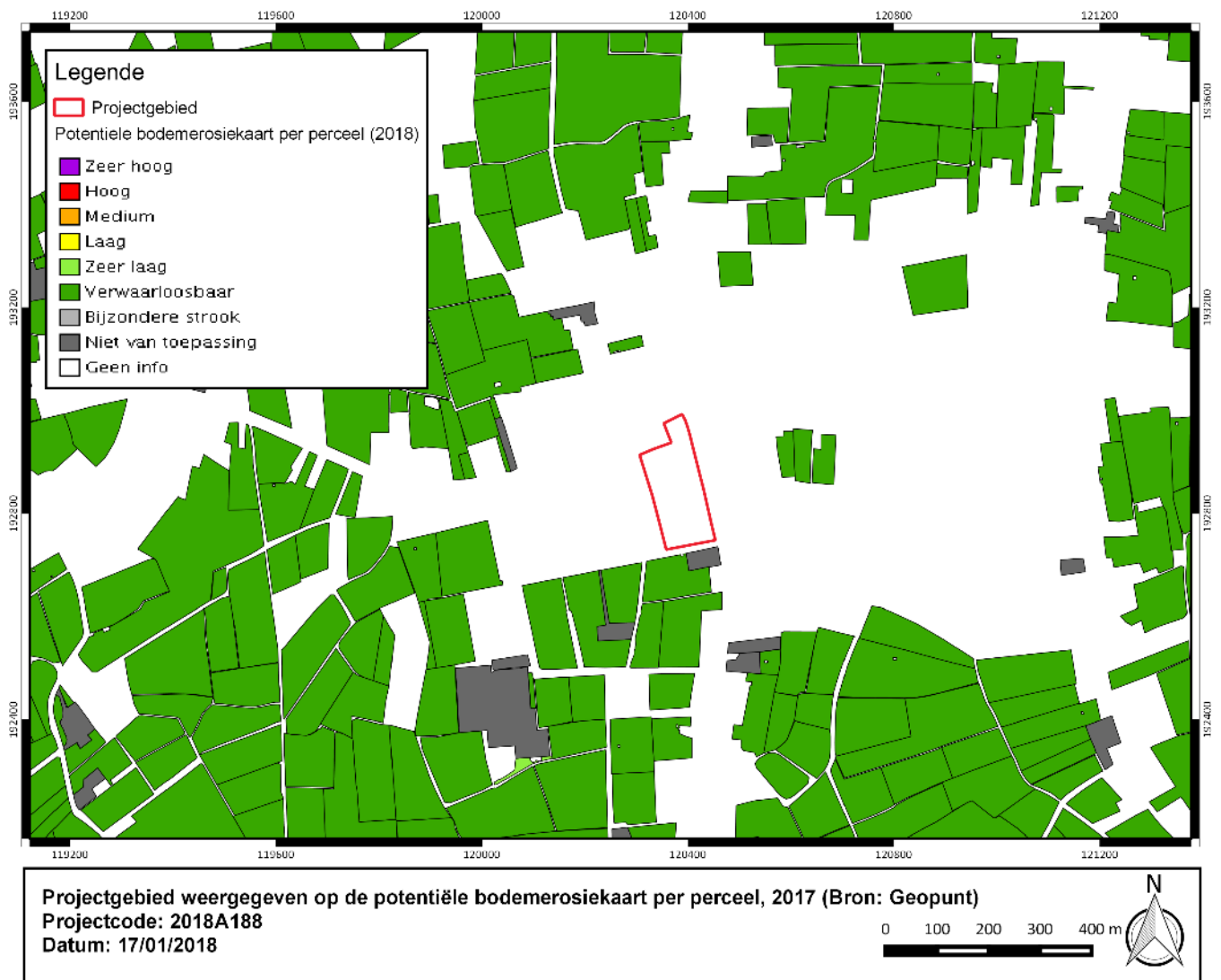
Het bodemtype **Zch** is een matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. De bovengrond is goed humeus, 30-60 cm dik en donker bruingrijs van kleur. De Podzol B is 20-30 cm dik en is verbrokken in harde concretionen. Roestverschijnselen komen voor tussen 60 en 90 cm.

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3.2 Bodemerosie

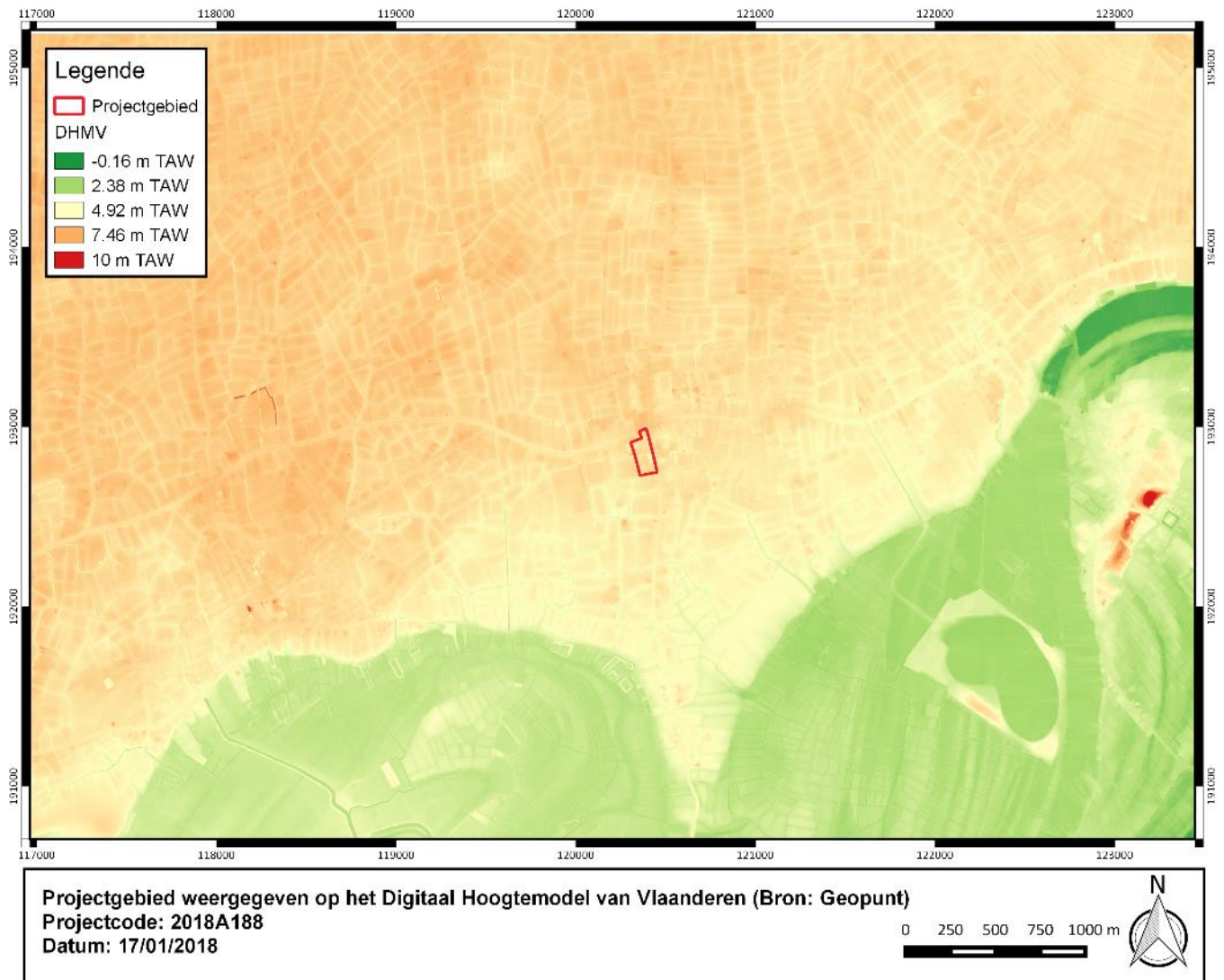
Er is geen potentiële bodemerosie gekarteerd voor het projectgebied. Echter, rekening houdend met de omliggende percelen, zal de potentiële bodemerosie verwaarloosbaar zijn.

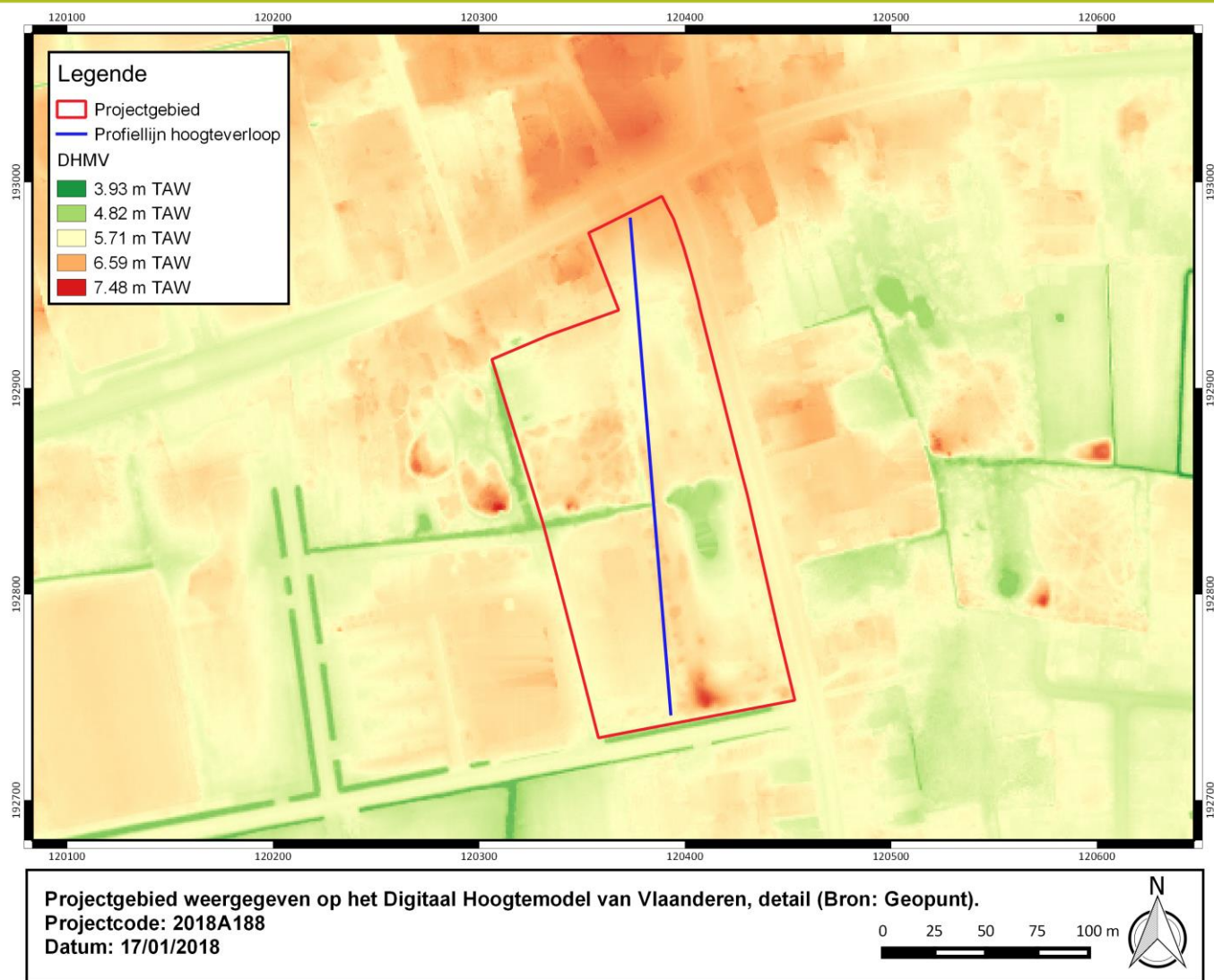
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2018 (Bron: Geopunt).

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

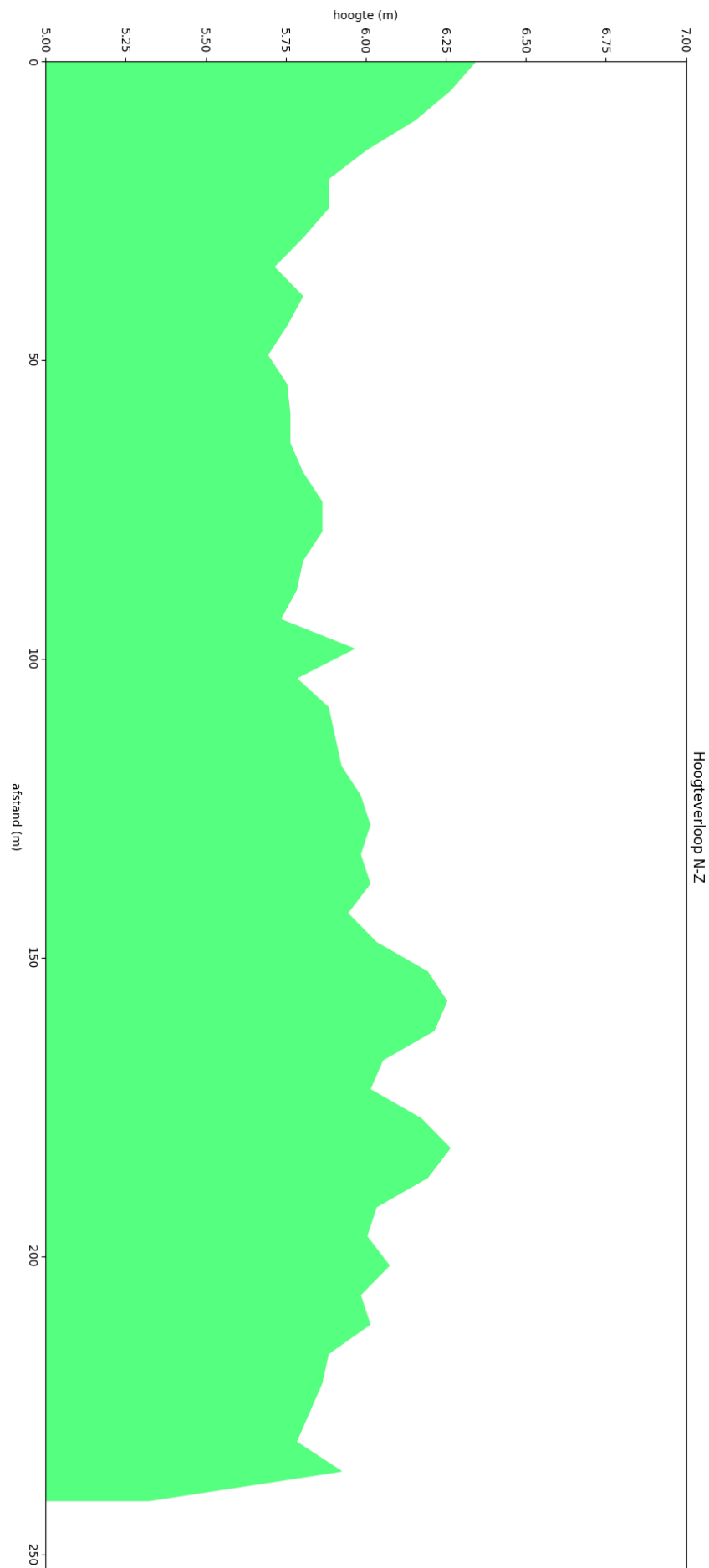
Het projectgebied is gelegen in een vlak terrein en kent een vlak verloop. De hoogte is ca. 6 m TAW en komt overeen met de omgeving. Naar het zuiden toe is er een recente alluviale vallei op te merken die enkele meters lager gelegen is dan rondom het projectgebied.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

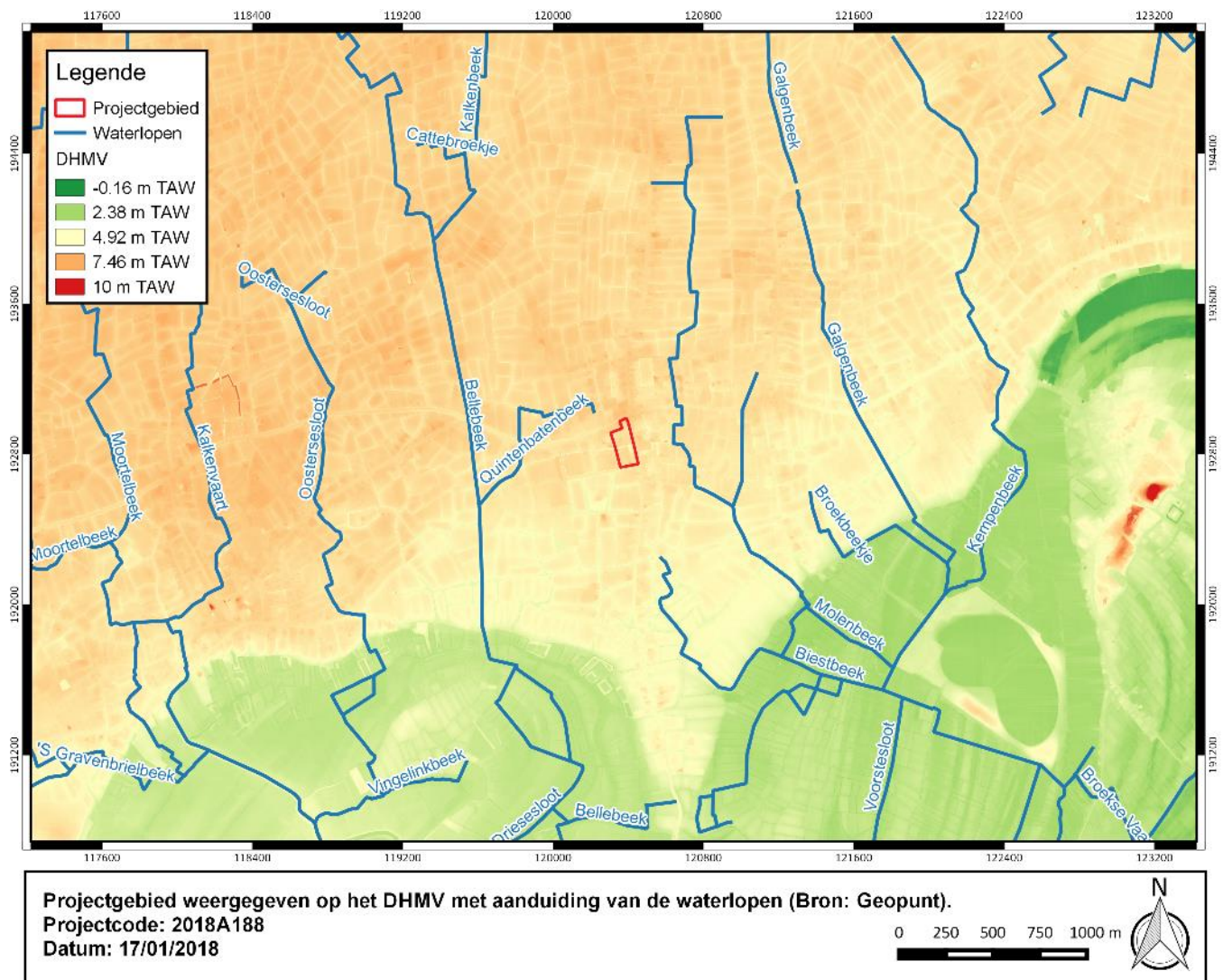
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen, detail (Bron: Geopunt).

Figuur 14: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (Bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het Beneden-Scheldebekken (deelbekken: Scheldeland). Ten oosten stroomt de Molenbeek terwijl ten westen de Quintenbatenbeek stroomt. Deze mondt uit in de Bellebeek.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.3.3.1.1 Historische achtergrond

In de 14de eeuw vormde Overmere één heerlijkheid met Uitbergen. Aanvankelijk was het grondgebied in bezit van de heren van Dendermonde en daarna van de graven van Vlaanderen. Op 24 mei 1452 had in Overmere een veldslag plaats tussen de Gentenaars en de troepen van Filips de Goede. Hiervan komt de naam 'strijddam' die vroeger gegeven werd aan de oevers van het Donkmeer.

In 1798 vond in Overmere de Boerenkrijg of Besloten tijd plaats een opstand van de Vlaamse landelijke bevolking gericht tegen de Franse bezetters van de Zuidelijke Nederlanden. Deze opstand werd veroorzaakt door een algemene ontevredenheid over de antigodsdienstige politiek en de vele plunderingen van de bezetters.

Van belang in de 18de eeuw en het begin van de 19de eeuw was het turfsteken, dat hier ontstaan gaf aan het bekende meer en zo tot een ganse toeristische bedrijvigheid.

Het beschermd monument ter hoogte van het plangebied betreft het *Landhuis Groot Huys met park en tuinpaviljoen*. De site van het 'Groot Huys' gaat volgens de Status Animarum van 1687 terug op een oude afspanning 'Het Schaeck', bewoond door Gillis Velleman-Pierijntjen Jacobs, Jan Lauwaert en Livijne Lauwaert. Deze herberg, omschreven als "behuysde hofstede", werd eind 17de of begin 18de eeuw gekocht door ridder Jan Marynus de Waepenaert (1663-1724), heer van Erpe, griffier van Overmere-Uitbergen en hoofdschepen van het Land van Dendermonde. Het domein van het voormalige Groot Huys of Verviershuis is historisch uitermate belangwekkend als voorbeeld van een minstens tot de 17de eeuw opklimmende afspanningssite, ingeplant in de dorpskern van Overmere aan de kruising van twee belangrijke steenwegen, die in de loop van de 18de eeuw evolueerde tot een landhuis met aanzien als eigendom van een adellijke familie de Waepenaert. De site is eveneens exemplarisch voor de verdere evolutie gedurende de 19de eeuw waarbij het landhuis door de volgende begaede eigenaars (De Bie, De Geyter, Vervier) werd verbouwd en uitgebreid tot een U-vormige residentie in empire- en neoclassicistische stijl met een rijkelijk interieur en bijhorende koetshuis.

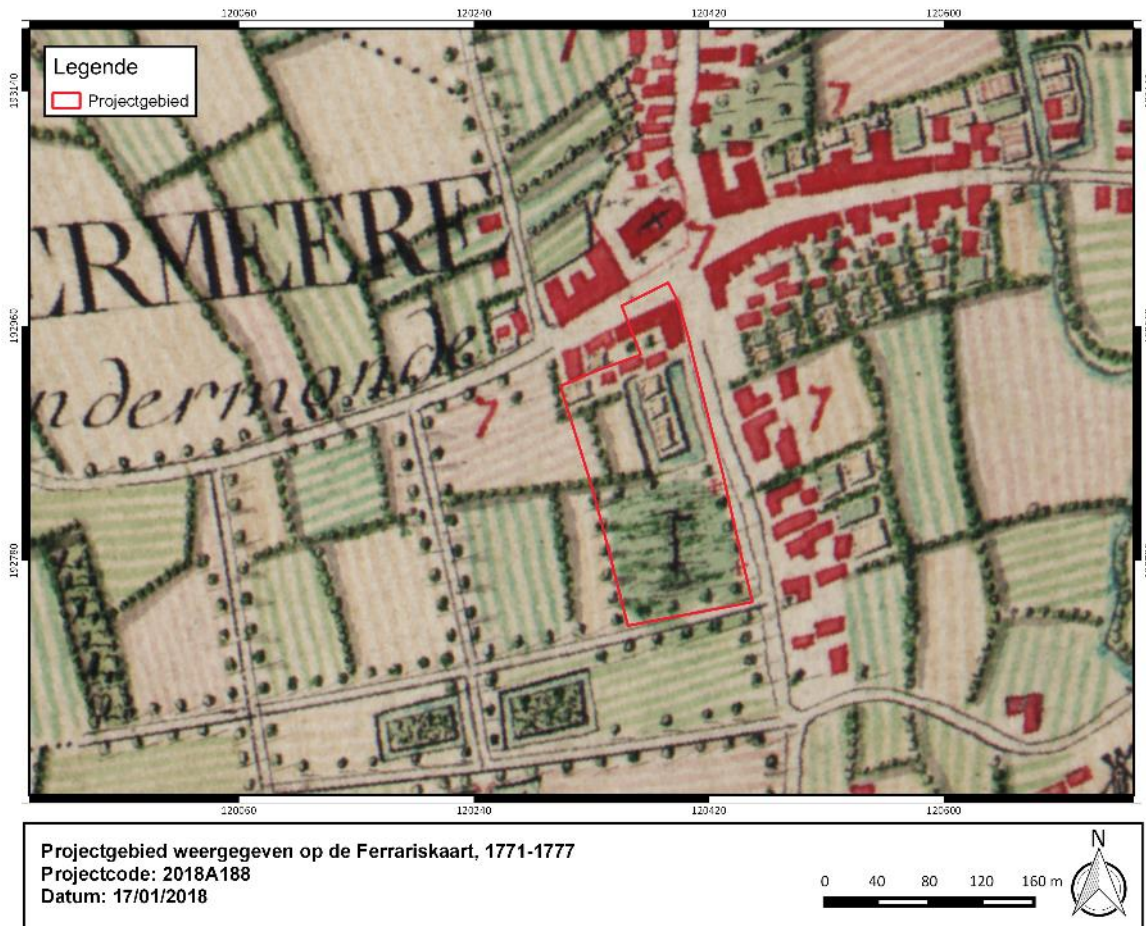
De omvorming tot gemeentehuis (van 1960 tot de jaren 1990) was een verderzetting van het residentiële karakter en van de prominente plaats die de bewoners en functie binnen de gemeente innam. Het bijhorende fraaie park is belangwekkend en representatief voor een historisch gegroeid landschapspark. Geëvolueerd van een 18de-eeuwse kleinere functionele tuin met formele aanleg en boomgaard die in het midden van de 19de eeuw werd uitgebreid en omgevormd tot een lusttuin met landschappelijke aanleg, gekenmerkt door een glooiend gazon, serpentinevijver met paviljoen, en waardevol bomenbestand, overeenstemmend met de gangbare modes. De leibomenrij betreft een beeldbepalend object dat historische eenheid vertoont met een bouwkundig element (in dit geval een landhuis). Het betreft een bepaalde beheervorm uit het verleden waarbij beplantingen werden geënt, gekapt en geleid. Ze werden geplant met een bepaalde functie zoals zonne-, wind- of regenscherm.¹

Tijdens de Eerste en de Tweede Wereldoorlog werd het huis bezet door Duitse soldaten. Na de bevrijding in 1944 werd het domein tijdelijk gehuurd door H. Baert, nijveraars uit Lokeren, die een textielfabriek oprichtte in de Molenstraat te Overmere.

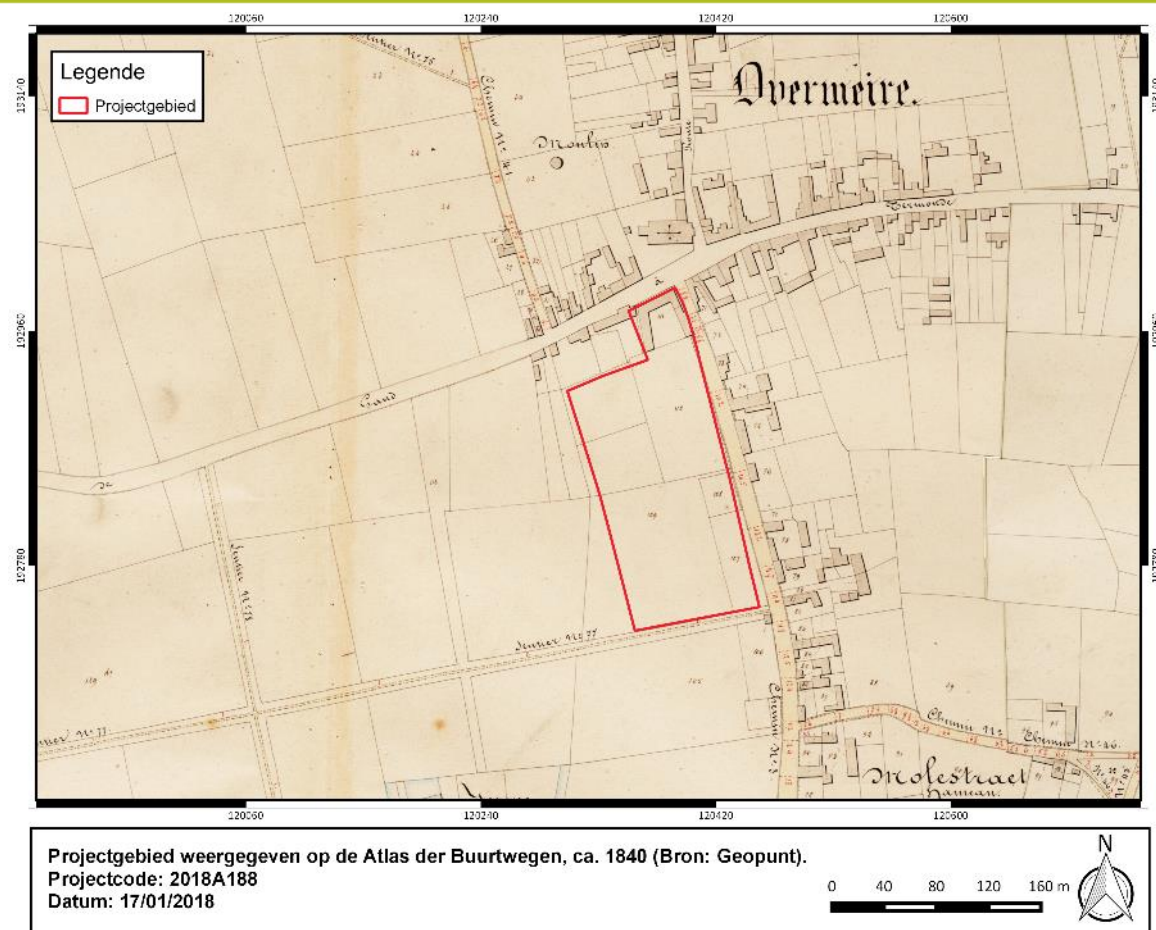
¹ Geoportaal

1.3.3.1.2 Historische kaarten

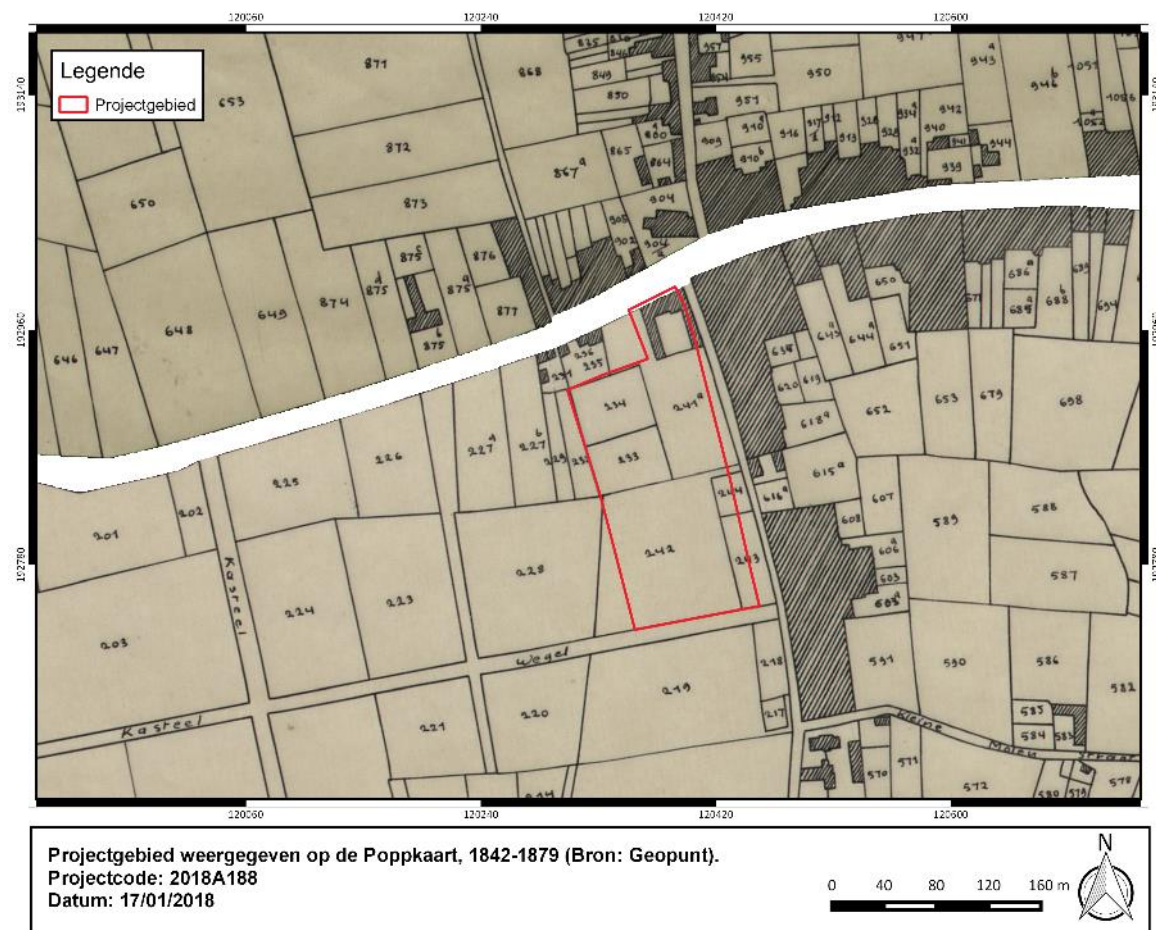
Het voormalige gemeentehuis van Overmere gaat historisch terug op het kasteel 'Groot Huys' of 'Verviershuis', dat op zijn beurt een voorgeschiedenis heeft gekend als afspanning. De afspanning had, zoals de Kabinetskaart van graaf de Ferraris uit het derde kwart van de 18de eeuw laat vermoeden, een L-vormige plattegrond, die in de kern tot op vandaag bewaard bleef. In de loop van de 18de eeuw werd de oude afspanning door de familie de Waepenaert aangepast tot 'dorpskasteel'.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

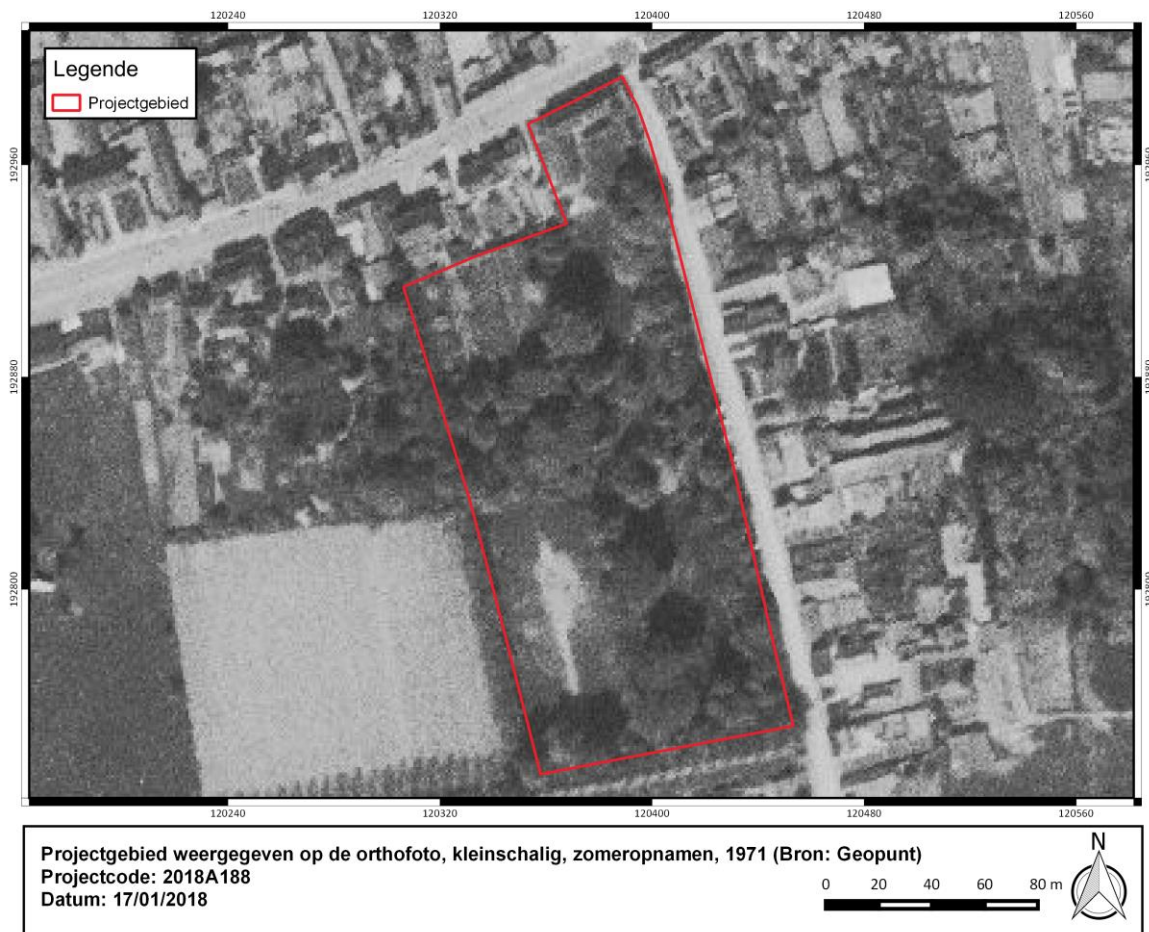

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofoto-sequentie heeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contouren van het plangebied. In het noordelijke deel van het plangebied is een U-vormige bouwstructuur waar te nemen. Het overgrote deel van de onderzoekzone is in gebruik als parkgebied met verspreide vegetatie in de vorm van boomgroei. In het noordelijk deel van de onderzoekzone situeert zich thans een speelveld en speelbos. Langs de oostelijke zijde liggen twee grasvelden en in het zuidwestelijk deel zijn een sportveld in asfalt, een petanqueveld en een sportveld in betontegels gelegen. Binnen de contour van het plangebied situeert zich tevens een beschoeide vijver met paviljoen.

Zie tevens **bijlage 1 – bestaande toestand**

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

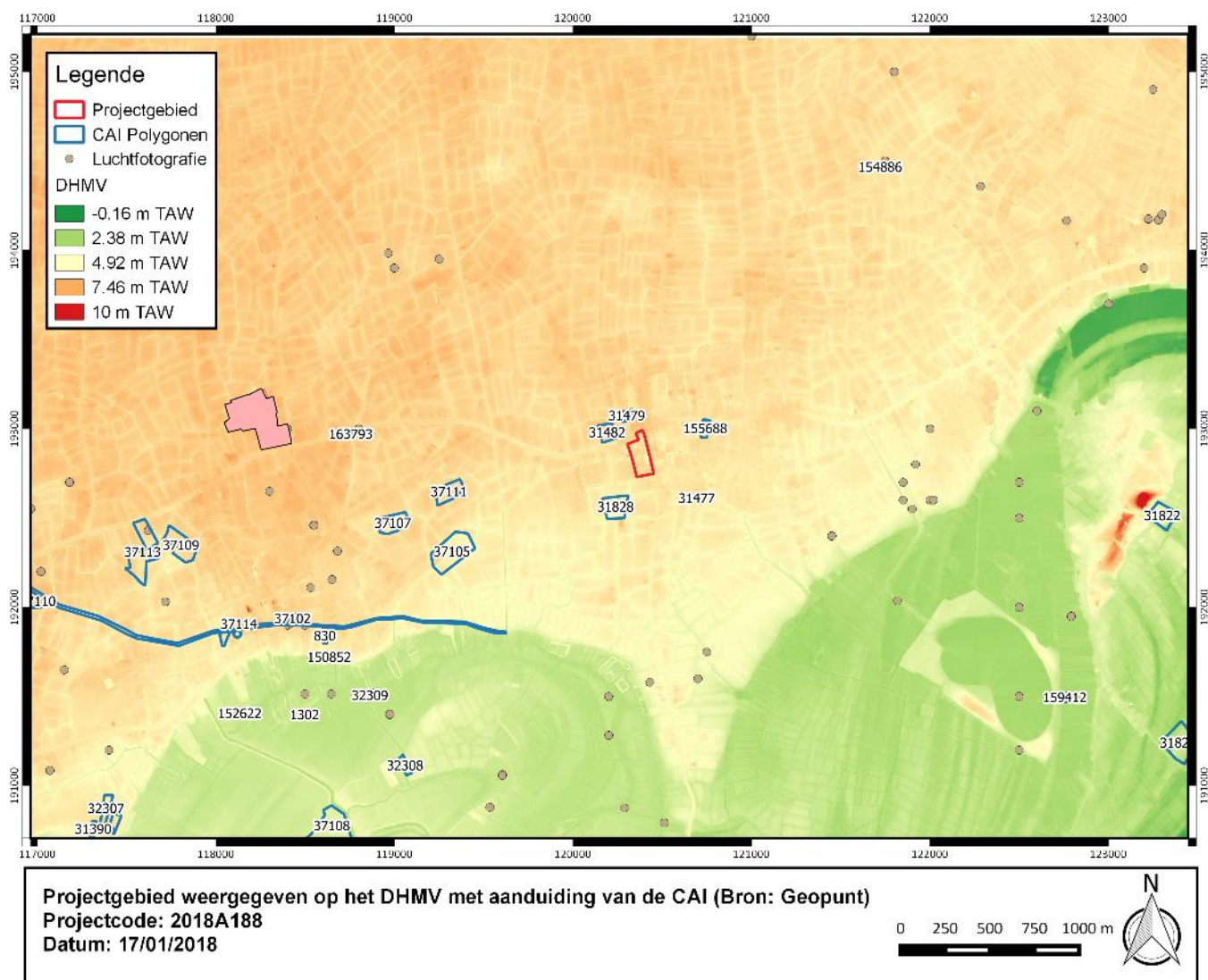
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

1. Archeologische vindplaatsen

1302	Mechanische prospectie; NK: 250 meter Steentijd: vuurstenen artefacten uit boringen verspreid over de top van de zandrug Bron: Bats M., 2005: Prospectie booronderzoek in de Kalkense Meersen (prov. Oost-Vlaanderen, België), in: Notae Praehistoricae 25, p. 203-207.
32307	Opgraving (1980); NK: 150 meter Romeinse tijd: oppervlaktevondsten
37102	Opgraving (1979); NK: 150 meter Volle middeleeuwen: kerk – vlakgraf - losse objecten: skeletresten, schoeisel, scherven, tegels, dakpannen Bron: Meys M., 1991, Honder bewogen jaren uit de geschiedenis van de kerk van Kalken (ca. 1550-1656), Castellum, VI, 3, pp. 5-63
159412	Controle van werken (1974); NK: 150 meter Midden-Paleolithicum: "pointe à face plane" in jaspis, boordschrabber, afslag met retouches, afslag, lange afslag of kernrandkling, mes - faunaresten van bever, edelhert, ree, everzwijn Bron: Crombé P. & Van Der Haeghen G. 1994, Inventaris van de Midden-Paleolithische vindplaatsen in Noordwestelijk België, in: Het Midden-Paleolithicum in Noordwestelijk België. Archeologische Inventaris Vlaanderen, Buitengewone Reeks 3, 103-130

2. Historische indicatoren

Toevalsvondsten

830	Toevalsvondst; NK: 15 meter 16de eeuw: aardewerk
32308	Toevalsvondst; NK: 150 meter Late ijzertijd: Keltische munt Bron: Balthau E. 1986, Kalken (Laarne, O.-VI.): Keltische munt, in: Archeologie 1986/2, p 103
32309	Toevalsvondst; NK: 150 meter Romeinse tijd: sertertius van keizer Trajanus Bron: Balthau E. 1986, Kalken (Laarne, O.-VI.): Keltische munt, in: Archeologie 1986/2, p 103
152622	Toevalsvondst; NK: 15 meter

	Vroeg-Romeinse tijd: Romeinse munt van keizer Augustus: As met opschrift CAESAR AUGUSTUS - DIVI F PATER PATRIAE. Bijna geen patina en weinig reliëf
155688	Toevalsvondst (2011); NK: 15 meter WO II: 1 flesje en 2 doosjes antiseptisch middel tegen gasvergiftiging - 17 oefenkogels met houten kogelpunten

Veldprospecties

31390	Veldprospectie (1986); NK: 150 meter Romeinse tijd: denarius Bron: Balthau E. 1987, Kalken (Laarne, O.-VI.): republikeinse denarius, in: Archeologie 1987/1, p. 36
37105	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: versterkt kasteel Nieuwe tijd: nu reeds verdwenen Bron: De Landtsheer K., 1981. Bijdrage tot het Archeologisch onderzoek van de gemeente Kalken (Laarne) (O.-VI.). Prospektie, analyse, synthese. Bijlage 1.
37107	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht Bron: De Landtsheer K., 1981. Bijdrage tot het Archeologisch onderzoek van de gemeente Kalken (Laarne) (O.-VI.). Prospektie, analyse, synthese. Bijlage 1.
37108	Veldprospectie; NK: 150 meter Onbepaald: bedijkingssysteem Bron: De Landtsheer K., 1981. Bijdrage tot het Archeologisch onderzoek van de gemeente Kalken (Laarne) (O.-VI.). Prospektie, analyse, synthese. Bijlage 1.
37109	Veldprospectie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: aardewerk Bron: De Landtsheer K., 1981. Bijdrage tot het Archeologisch onderzoek van de gemeente Kalken (Laarne) (O.-VI.). Prospektie, analyse, synthese. Bijlage 1.
37111	Veldprospectie; NK: 150 meter Late middeleeuwen: aardewerk - gematigd veel middeleeuwse ceramiek, mogelijk in verband met verdwenen bewoning (nog zichtbaar op Ferraris) Bron: De Landtsheer K., 1981. Bijdrage tot het Archeologisch onderzoek van de gemeente Kalken (Laarne) (O.-VI.). Prospektie, analyse, synthese. Bijlage 2.
37113	Veldprospectie; NK: Onbepaald

	Neolithicum: 2 fragmenten gepolijste bijl, nucleus, klopper, schrabber, afslag met basis en 15 afslagen
	Bron: De Landtsheer K., 1981. Bijdrage tot het Archeologisch onderzoek van de gemeente Kalken (Laarne) (O.-VI.). Prospektie, analyse, synthese. Bijlage 2.
150852	Veldprospectie (2010); NK: 150 meter
	Neolithicum: enkele artefacten (afslag, pijlpunt)

Historisch-cartografische en iconografische data

31477	Indicator cartografie; NK: 150 meter
	Late middeleeuwen: korenwindmolen, mogelijk verschillende keren op zelfde plaats herbouwd (15de-17de eeuw obv Broeckaert-De Potter en 18de eeuw obv Popp)
31479	Indicator cartografie; NK: 150 meter
	Onbepaald: stenen oliewindmolen
31482	Indicator cartografie; NK: 150 meter
	Late middeleeuwen: gasthuis gewijd aan Maria en Sint-Joris
	Bron: Van Waelvelde W., 1986, Het aloude gasthuis van Overmere, Tijdschrift van de Heemkundige Kring van Overmere, IV, 2, pp. 56-57
31822	Indicator cartografie; NK: 150 meter
	Late middeleeuwen: site met walgracht
31828	Indicator cartografie; NK: 15 meter
	Late middeleeuwen: site met walgracht
37114	Indicator (?); NK: onbepaald:
	Romeinse tijd: Mogelijk een tracé van een oude Romeinse weg. Loopt over het grondgebied van Kalken en Laarne. In het oosten loop ze verder over het grondgebied van Overmere. Mogelijk liep de weg in westelijke richting verder tot in Destelbergen-Eenbeekeinde. Een indicatie voor een Romeinse datering is het veelvuldig voorkomen van losse vondsten Romeins aardewerk langs dit tracé (zowel op het grondgebied Kalken als Laarne)
154886	Luchtfotografie; NK: 150 meter
	Onbepaald: grafheuvel
	Bron: Bourgeois J. e.a. 1999, Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormige structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen. III. Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks, nr. 7.
163793	Indicator cartografie; NK: 15 meter
	18 ^{de} eeuw: kapel

1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

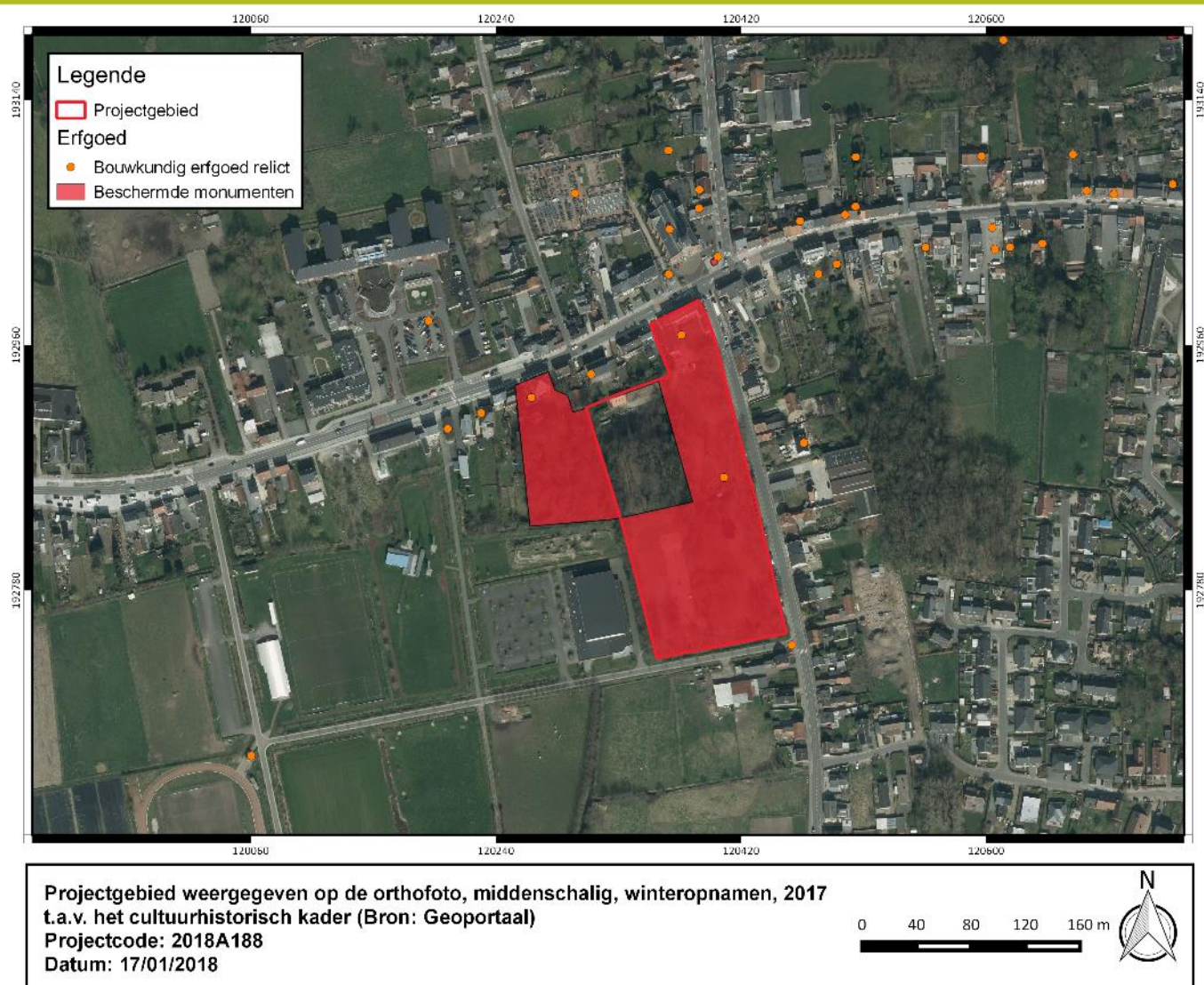
Binnen de contouren van het plangebied situeren zich een beschermd monument en twee bouwkundige erfgoedrelicten.

Het beschermd monument ter hoogte van het plangebied betreft het *Landhuis Groot Huys met park en tuinpaviljoen*. De site van het 'Groot Huys' gaat volgens de Status Animarum van 1687 terug op een oude afspanning 'Het Schaeck', bewoond door Gillis Velleman-Pierijntjen Jacobs, Jan Lauwaert en Livijne Lauwaert. Deze herberg, omschreven als "behuysde hofstede", werd eind 17de of begin 18de eeuw gekocht door ridder Jan Marynus de Waepenaert (1663-1724), heer van Erpe, griffier van Overmere-Uitbergen en hoofdschepen van het Land van Dendermonde. Het domein van het voormalige Groot Huys of Verviershuis is historisch uitermate belangwekkend als voorbeeld van een minstens tot de 17de eeuw opklimmende afspanningssite, ingeplant in de dorpskern van Overmere aan de kruising van twee belangrijke steenwegen, die in de loop van de 18de eeuw evolueerde tot een landhuis met aanzien als eigendom van een adellijke familie de Waepenaert. De site is eveneens exemplarisch voor de verdere evolutie gedurende de 19de eeuw waarbij het landhuis door de volgende begaede eigenaars (De Bie, De Geyter, Vervier) werd verbouwd en uitgebreid tot een U-vormige residentie in empire- en neoclassicistische stijl met een rijkelijk interieur en bijhorende koetshuis.

De omvorming tot gemeentehuis (van 1960 tot de jaren 1990) was een verderzetting van het residentiële karakter en van de prominente plaats die de bewoners en functie binnen de gemeente innam. Het bijhorende fraaie park is belangwekkend en representatief voor een historisch gegroeid landschapspark. Geëvolueerd van een 18de-eeuwse kleinere functionele tuin met formele aanleg en boomgaard die in het midden van de 19de eeuw werd uitgebreid en omgevormd tot een lusttuin met landschappelijke aanleg, gekenmerkt door een glooiend gazon, serpentinevijver met paviljoen, en waardevol bomenbestand, overeenstemmend met de gangbare modes. De leibomenrij betreft een beeldbepalend object dat historische eenheid vertoont met een bouwkundig element (in dit geval een landhuis). Het betreft een bepaalde beheervorm uit het verleden waarbij beplantingen werden geënt, gekapt en geleid. Ze werden geplant met een bepaalde functie zoals zonne-, wind- of regenscherm.²

Tijdens de Eerste en de Tweede Wereldoorlog werd het huis bezet door Duitse soldaten. Na de bevrijding in 1944 werd het domein tijdelijk gehuurd door H. Baert, nijveraar uit Lokeren, die een textielfabriek oprichtte in de Molenstraat te Overmere.

² Geoportaal

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal).

1.4 Synthese

De opdrachtgever plant de heraanleg van verschillende elementen binnen het Boerenkrijgpark te Berlare. De geplande werken omvatten de heraanleg van de parking, ruimen van de vijver en herverbinden met gracht en de sloop van de bestaande paden en aanleg van nieuwe wandelpaden. De totale oppervlakte van de afbraakwerken + dempen gracht bedraagt ca. 4710 m². De totale oppervlakte van de geplande werken bedraagt ca. 3065 m².

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei net ten noorden van de Scheldevallei. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen bovenop een sokkel van fluviatiele afzettingen van het laat-Pleistoceen. De bodemkaart geeft aan dat het terrein 'sterk vergraven' is (code 'OT'), het sediment bestaat normaliter uit zand. In principe kan uitgegaan worden van een oppervlakkige archeologische situatie, waarbij eventueel aanwezig erfgoed zichtbaar is onder de bouwvoor. Echter indiceert de bodemkaart dat de aanleg van het park doorheen de decennia mogelijk reeds een impact heeft gehad op de ondergrond.

Cartografische en historische bronnen indiceren een grotendeels ruraal karakter van de omgeving. Op de Ferrariskaart is op het plangebied het landhuis reeds aangegeven dat op jonger cartografisch materiaal evolueert naar een U-vorm. Het landgebruik wijzigt nauwelijks doorheen de tijd. Wel evolueert de parktuin naar luthof en vervolgens een landschapspark.

Op het plangebied zelf zijn geen archeologische waarnemingen gekend. In directe nabijheid betreffen de gekende waarden vooral cartografische indicatoren van molens (CAI31479 & CAI31477), een site met walgracht (CAI 31828) en een gasthuis (CAI 31482). In de ruime omgeving wijzen de gekende waarden op menselijke aanwezigheid vanaf het neolithicum.

Concreet is er een trefkans inzake archeologische relictten ter hoogte van het plangebied. De ingrepen zijn echter van die aard dat verder archeologisch onderzoek weinig zinvol is.

1.4.1.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Hoewel er weliswaar een trefkans is inzake archeologische relictten ter hoogte van het plangebied is verder archeologisch onderzoek weinig zinvol. De geplande ingrepen zijn te versnipperd van karakter en hebben een dermate minimale impact op het bodemarchief dat bijkomende onderzoeksdaden nooit zullen leiden tot een wezenlijke kenniswinst.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 3: Bijlagen

Projectcode	Boerenkrijgpark Berlare
Onderwerp	2018A188
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Geplande afbraak
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2017

Plannummer	4
Type plan	Legende
Onderwerp plan	Legende
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	5
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Geplande werken
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	6
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele Landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartaair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	10
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	11
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosiekaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2018

Plannummer	12
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	13
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	14
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	15
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	17
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	18
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	22
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	23
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2017

Plannummer	24
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018

Plannummer	25
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Cultuurhistorisch kader
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	17/01/2018